

6. Краткая философская энциклопедия, 1994, с. 457

## **BOSHLANG'ICH SINFLARDA TARBIYAVIY ISHLARNI TASHKIL ETISHNING INNOVATSION USULLARI**

**Sadriddinova Zulfiya Mirzaliyevna,**

*Ta'lim kafedrası katta o'qituvchisi*

**Akbaraliyeva Nodira Alisher qizi,**

*Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 4-kurs talabasi*

*Tel: 91 747 07 41*

### **Annotatsiya**

Maqolada boshlang'ich sinflarda tarbiyaviy ishlarni tashkil etishning innovatsion usullari keng yoritiladi. Bu usullar orasida zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interaktiv metodlar va faol o'qitish yondashuvlari muhim o'rin egallaydi. Ta'lim va tarbiya jarayonining ahamiyati alohida ta'kidlanadi, chunki bu jarayonlar bolalarning nafaqat bilim olish, balki ularning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishida ham muhim rol o'ynaydi. Maqolada, pedagogik texnologiyalarni o'rganish, tarbiyaviy jarayonda ulardan qanday foydalanish va o'quvchilarning individual xususiyatlari hamda ularning hissiy-intellektual rivojlanishini hisobga olish zarurligi haqida gapiriladi. Zamonaviy ta'lim texnologiyalari o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlash, ularning motivatsiyasini oshirish va bilishni o'zlashtirish jarayonini samarali tashkil etish imkonini beradi. Shuningdek, maqolada interaktiv metodlarning o'quvchilarda ijobiy xulq-atvor, muloqot va jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishdagi ahamiyati yoritiladi.

**Kalit so'zlar:** boshlang'ich sinflar, tarbiya, innovatsion usul, pedagogik texnologiya, kreativ yondashuv, interaktiv metodlar, ta'lim jarayoni.

### **Аннотация**

В статье подробно рассматриваются инновационные методы организации учебно-воспитательной работы в начальных классах. Среди этих методов важное место занимают современные педагогические технологии, интерактивные методы и активные подходы к обучению. Подчеркивается важность процесса обучения и воспитания, поскольку эти процессы играют важную роль не только в усвоении знаний детьми, но и в их личностном и социальном развитии. В статье рассматриваются вопросы изучения педагогических технологий, их использования в образовательном процессе, а также необходимость учета индивидуальных особенностей учащихся, их эмоционального и интеллектуального развития. Современные образовательные технологии позволяют обеспечить активное участие

студентов, повысить их мотивацию, эффективно организовать процесс обучения. В статье также подчеркивается важность интерактивных методов в развитии у учащихся навыков позитивного поведения, общения и командной работы.

**Ключевые слова:** начальная школа, образование, инновационные методы, педагогические технологии, творческий подход, интерактивные методы, образовательный процесс.

### Annotatsiya

V stat'ye podrobno rassmatrivayutsya innovatsionnyye metody organizatsii uchebno-vospitatel'noy raboty v nachal'nykh klassakh. Sredi etikh metodov vazhnoye mesto zanimayut sovremennyye pedagogicheskiye tekhnologii, interaktivnyye metody i aktivnyye podkhody k obucheniyu. Podcherkivayetsya vazhnost' protsessa obucheniya i vospitaniya, poskol'ku eti protsessy igrayut vazhnuyu rol' ne tol'ko v usvoenii znaniy det'mi, no i v ikh lichnostnom i sotsial'nom razvitii. V stat'ye rassmatrivayutsya voprosy izucheniya pedagogicheskikh tekhnologiy, ikh ispol'zovaniya v obrazovatel'nom protsesse, a takzhe neobkhodimost' ucheta individual'nykh osobennostey uchashchikhsya, ikh emotsional'nogo i intellektual'nogo razvitiya. Sovremennyye obrazovatel'nyye tekhnologii pozvolyayut obespechit' aktivnoye uchastiye studentov, povysit' ikh motivatsiyu, effektivno organizovat' protsess obucheniya. V stat'ye takzhe podcherkivayetsya vazhnost' interaktivnykh metodov v razvitii u uchashchikhsya navykov pozitivnogo povedeniya, obshcheniya i komandnoy raboty.

**Klyuchevyye slova:** nachal'naya shkola, obrazovaniye, innovatsionnyye metody, pedagogicheskiye tekhnologii, tvorcheskiy podkhod, interaktivnyye metody, obrazovatel'nyy protsess.

Xalqimizda “ta’lim va tarbiya -beshikdan boshlanadi”, degan hikmatli soʻz bor. Faqat ma’rifat insonni kamolga, jamiyatni taraqqiyotga etaklaydi. Shu sababli mamlakatimizda ta’lim sohasidagi davlat siyosati uzluksiz ta’lim tizimi prinsipiga asoslangan.

“Texnologiya” yunoncha soʻz boʻlib, “techne” -mahorat, sanʼat hamda “logos” - tushuncha, ta’limot soʻzlarining birikmasidan hosil boʻlgan. “Ta’lim texnologiyasi” tushunchasi esa lugʻaviy jihatdan (inglizcha “an educational technology”) ta’lim (oʻqitish) jarayonini yuksak mahorat, sanʼat darajasida tashkil etish borasida ma’lumotlar beruvchi fan (yoki ta’limot) ma’nosini anglatadi. harakatlar tizimi. Ta’limning tarbiyaviy texnologiyalari - bu jarayon sub’ektlari oʻrtasida bunday munosabatlarni oʻrnatishga yordam beradigan ilmiy asoslangan usul va usullar tizimi boʻlib, unda maqsadga bevosita aloqada erishiladi - ta’lim

olganlarni umuminsoniy madaniy qadriyatlar bilan tanishtirish, ma'nan va jismonan ta'lim olishga tarbiyalashlarni o'z ichiga oladi. Har qanday pedagogik tizimda "ta'limning tarbiyaviy texnologiyasi" ta'lim vazifalari bilan o'zaro bog'liq bo'lgan tushuncha sanaladi.<sup>53</sup>

Rivojlangan mamlakatlarda ta'limning to'liq jarayoniga investitsiya kiritishga, ya'ni, bola 3 yoshdan 22 yoshgacha bo'lgan davrda uning tarbiyasiga sarmoya sarflashga katta e'tibor beriladi. Chunki ana shu sarmoya jamiyatga 15-17 barobar miqdorda foyda keltiradi. Bizda esa bu ko'rsatkich atigi 4 barobarni tashkil etadi. Binobarin inson kapitaliga e'tiborni kuchaytirishimiz, buning uchun: barcha imkoniyatlarni safarbar etishimiz shart. Buyuk yunon olimi, Sharqda "Birinchi muallim" deb ulug'lanadigan Aristotelning "Vatan taqdirini yoshlar tarbiyasi hal qiladi", degan so'zlariga, qarang. Miloddan avvalgi 350 yil avval aytilgan. Demak, insoniyat ongli hayot kechira boshlagan davrdan buyon ta'lim va tarbiya masalasi, doimo dolzarb ahamiyat kasb etib kelmoqda.<sup>54</sup>

Tarbiya jarayoni uzoq muddatli, murakkab, uzluksiz bo'lib, u o'ziga xos xususiyatlarga ega. Garchi zamonaviy ta'lim texnologiyasi tarbiyalanuvchining ta'lim jarayonidagi etakchilik rolini yoqlayotgan bo'lsada, tarbiya jarayonida tarbiyalanuvchi asosiy mavqeini egallay olmaydi. Chunki unda xarakter, dunyoqarash etarlicha shakllanmagan bo'lib, u bu borada o'qituvchining yordamiga ehtiyoj sezadi. Shu bois tarbiya texnologiyasi ham mantiqiy, ham tarkibiy jihatdan ta'lim texnologiyasidan farq qiladi.<sup>55</sup>

Tarbiya bola shaxsining ichki va tashqi madaniyatini shakllantiradi. Shaxs madaniyatining markazida uning ma'naviyati turadi. Ma'naviy rivojlanish shaxsning intellektual va emotsional potentsiali shaxs xatti-harakatlarining ijtimoiy me'yorlar bilan hamohangligida, o'zini-o'zi muntazam takomillashtirishga intilishi bilan namoyon etiluvchi axloqiy rivojlanishi rang-barangligi bilan belgilanadi. Tarbiya natijasida shaxs madaniyat obyektidan uning subyektiga aylanadi. Bu jarayonda ta'lim muhim vositaga aylanadi. Zero, ta'lim orqali shaxs bilim, malaka va ko'nikmalarga ega bo'ladi, o'zining intellektual va emotsional imkoniyatlarini rivojlantiradi va natijada o'qituvchi hamda o'quvchining madaniyatning umumiy elementlari vositasida "bir tilda muloqot qilish" imkoniyati paydo bo'ladi. Hozirgi sharoitda keng qo'llanilayotgan, o'zining tarbiya nazariyasini bolaga nisbatan hurmat va mehr asosida tashkil etayotgan gumanistik pedagogikaning bolalarni

<sup>53</sup> Azatbaeva Nargiza Adilbaevna "Boshlang'ich sinflarda tarbiyaviy ishlarni tashkil etish texnologiyasi"

<sup>54</sup> Prezident Sh.Mirziyoyev "Yangi O'zbekiston Strategiyasi" Toshkent-2021 224 bet

<sup>55</sup> O'tkir Tolipov, Dilnoz Ro'ziyeva "Pedagogik texnologiyalar va Pedagogik mahoratlar" Toshkent innovatsiya - Ziyo 2019, 134- bet

rivojlantirish va o'zini-o'zi rivojlantirishga yo'naltirilgan qator tarbiya metodlari, o'zaro ta'sir usullari mavjud.<sup>56</sup>

Mavzuning dolzarbligi shundan iboratki, boshlang'ich sinflarda ta'limning samaradorligini oshirish va o'quvchilarda ijtimoiy, axloqiy, estetik qadriyatlarni shakllantirishda innovatsion usullarni joriy etish zarurati ortib bormoqda. Yangi metodlar o'quvchilarning ongini rivojlantirish va ularda mustaqil fikrlash, ijodkorlik va o'z-o'zini anglash ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi. Raqamli texnologiyalar, interaktiv platformalar, multimedia vositalari ta'lim jarayoniga kirib kelmoqda. Bu esa pedagogik jarayonni interaktiv va qiziqarli qilishda innovatsion usullardan foydalanish zaruratini taqozo etadi. Boshlang'ich sinflarda tarbiyaviy ishlarni tashkil etishda zamonaviy texnologiyalarni qo'llash o'quvchilarni yangi axborotlar va o'zgarishlarga tezda moslashishga o'rgatadi.

Maqsad shundan iboratki, boshlang'ich sinflarda tarbiyaviy ishlarning sifatini oshirish. Innovatsion usullarni joriy etish orqali boshlang'ich sinflarda tarbiyaviy ishlarning samaradorligini oshirish maqsad qilinadi. Bu, o'quvchilarga nafaqat ilmiy bilimlar, balki axloqiy, ijtimoiy va estetik qadriyatlarni o'rgatishni o'z ichiga oladi. Innovatsion metodlar yordamida o'quvchilarni yuqori darajadagi ma'naviyatga, vatanparvarlikka, odob-axloqqa va ijtimoiy mas'uliyatga o'rgatish mumkin. Boshlang'ich sinflarda innovatsion pedagogik usullardan foydalanishning zaruriyatini tushuntirish. Bu metodlar, o'quvchilarning diqqatini jalb qilish, ularning ijodiy fikrlashini rivojlantirish va mustaqil qarorlar qabul qilish ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Misol uchun, interaktiv ta'lim texnologiyalaridan, o'yin metodlaridan, jamoaviy ishlar va muammoli vaziyatlarni echish orqali tarbiya berish kabi usullarni qo'llash mumkin.

Alisher Navoiy bolaning voyaga etishida, kamol topishida tarbiyaning kuchi va qudratiga alohida e'tibor beradi. Tarbiya natijasida bolaning foydali va etuk kishi bo'lib o'sishiga ishonadi. Yosh bolani juda kichik yoshidan boshlab tarbiyalamoq zarur. Tarbiya insonga o'zida yaxshi odat va fazilatlar xosil qilishga yordam beradi. U odam shaxsi kishilar bilan munosabatda, ayniqsa kishilarning bir – birlariga bo'lgan ruxiy ma'naviy ta'sirlari natijasida tarkib topadi deb voyaga etkazishda asosiy omillardan biri tarbiya ekanligi uqtiradi.<sup>57</sup>

Ta'lim va tarbiya jarayoni jamiyatni rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Xalqimizda "ta'lim va tarbiya - beshikdan boshlanadi" degan hikmatli so'z borligi bejiz emas. Mamlakatimizda ta'lim sohasidagi davlat siyosati uzluksiz ta'lim tizimi prinsipiga asoslangan bo'lib, ta'limning tarbiyaviy texnologiyalari

<sup>56</sup> file:///C:/Users/User.AD.047/Downloads/tarbiyaviy%20ishlar%20o'quv%20qo'llanma%201(,).pdf

<sup>57</sup> [Shodiyeva++Aziza+Zokir+qizi.pdf](#)

ham insonning ma'naviy, axloqiy va intellektual rivojlanishiga katta hissa qo'shadi. Innovatsion pedagogik usullar, interaktiv metodlar va kreativ yondashuvlar yordamida ta'lim jarayoni yanada samarali bo'lib, o'quvchilarning har tomonlama rivojlanishiga imkon yaratadi.

Boshlang'ich sinflarda tarbiyaviy ishlarni tashkil etishning innovatsion usullariga quyidagilarni misol qilish mumkin:

**“Qahramonlik izidan” (Rolga kirish metodi)**

**Maqsad:** Vatanparvarlik, mehnatsevarlik, halollik kabi qadriyatlarni shakllantirish.

**Metod mohiyati:**

Mashhur tarixiy yoki ertak qahramonlari obraziga kirish orqali o'quvchilar o'ziga xos rollarni bajaradilar.

Har bir qahramonning fazilatlari muhokama qilinadi va o'z xatti-harakatlariga qanday tatbiq etilishi haqida suhbatlashiladi.

**Qo'llash misoli:** “Temur siymosida jasorat”, “Zarifa opa – bilim va sadoqat timsoli”.

**“Yaxshi ishlar daftari” (Refleksiya metodi)**

**Maqsad:** O'quvchilarda mustaqil fikrlash, o'zini tahlil qilish, axloqiy xulqni baholash ko'nikmasini shakllantirish.

**Metod mohiyati:**

Har bir o'quvchi o'zining bir hafta davomida qilgan yaxshi ishlarini maxsus daftar yoki kartochkalarga yozadi.

Haftalik muhokama jarayonida o'qituvchi bilan birgalikda tahlil qilinadi.

**Yondashuv:** Yaxshi ishlarni rasm, hikoya yoki she'r tarzida ifodalash ham mumkin.

**“Qadriyatlar yo'li” (Quest – topshiriqlar zanjiri)**

**Maqsad:** Insoniylik, mehr-shafqat, birdamlik kabi qadriyatlarni interaktiv tarzda o'rgatish.

**Metod mohiyati:**

O'quvchilarga xarita shaklida turli stansiyalar (stantsiyalar) taqdim etiladi.

Har bir stansiyada tarbiyaviy mazmunga ega topshiriq yoki vazifa bor (masalan, “Do'stlik ko'prigi”, “Halollik stansiyasi”).

Har bir topshiriqni bajargan sayin, oxir-oqibat “Qadriyatlar manzili”ga etib boriladi.

Xulosa qilib shuni aytish mumkin, boshlang'ich sinflarda tarbiyaviy ishlarni tashkil etishning innovatsion usullari, pedagogik texnologiyalar va interaktiv metodlar orqali ta'lim va tarbiya jarayonining samaradorligini oshirishga alohida e'tibor qaratilgan. Ta'limning tarbiyaviy texnologiyalari nafaqat o'quvchilarning

intellektual, balki ularning axloqiy, ma'naviy rivojlanishiga ham katta ta'sir ko'rsatadi. Zamonaviy pedagogik usullar, masalan, ro'lgacha kirish metodlari, refleksiya va topshiriqlar zanjiri kabi interaktiv yondashuvlar o'quvchilarda ijobiy xulq-atvorni shakllantirishga yordam beradi, shuningdek, ularning shaxsiy va ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantiradi.

Innovatsion pedagogik metodlarni qo'llash orqali, o'quvchilar nafaqat bilim olish, balki o'z xulq-atvorini shakllantirish, ijtimoiy qadriyatlarni o'rganish va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu usullar o'quvchilarga o'zlarining shaxsiy rivojlanishlariga ta'sir etuvchi amaliy ko'nikmalarni egallashda yordam beradi. Maqolada ta'kidlanganidek, tarbiya jarayonining samaradorligi faqatgina o'qituvchilarning malakasi va yangi pedagogik yondashuvlarga tayangan holda ta'minlanadi. Shu bilan birga, ta'lim jarayonida innovatsion metodlarni qo'llash orqali o'quvchilarda ma'naviy qadriyatlar, axloqiy me'yorlar va shaxsiy rivojlanishning barcha aspektlarini rivojlantirish imkoniyatlari kengayadi. Bu metodlar jamiyatga foydali va axloqan etuk insonlar etishtirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

### **Foydalanilgan adabiyotlar**

1. Prezident Sh.Mirziyoyev "Yangi O'zbekiston Strategiyasi" Toshkent-2021 224 bet
2. Azatbaeva Nargiza Adilbaevna "Boshlang'ich sinflarda tarbiyaviy ishlarni tashkil etish texnologiyasi"
3. O'tkir Tolipov, Dilnoz Ro'ziyeva "Pedagogik texnologiyalar va Pedagogik mahoratlar" Toshkent innovatsiya -Ziyo 2019, 134- bet
4. [file:///C:/Users/User.AD.047/Downloads/tarbiyaviy%20ishlar%20o'quv%20qo'llanma%201\(,\).pdf](file:///C:/Users/User.AD.047/Downloads/tarbiyaviy%20ishlar%20o'quv%20qo'llanma%201(,).pdf)
5. Mirzaliyeva, S. Z., & Munisa, J. R. (2024). BOSHLANG 'ICH SINIFLARDA TA'LIM VA TARBIYA JARAYONIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNING O 'RNI. *University Research Base*, 404-408.
6. Sadriddinova, Z., & Tojiboyeva, M. (2024). BOSHLANG 'ICH SINIFLARDA EKOLOGIK TA'LIM VA BARQAROR RIVOJLANISH. *University Research Base*, 495-498.
5. [Shodiyea++Aziza+Zokir+qizi.pdf](#)
6. Ziyonet
7. Arxiv.uz

### **ЭВФЕМИЗМЫ В ЯЗЫКЕ: ИСКУССТВО СМЯГЧЕНИЯ РЕАЛЬНОСТИ**